Bilaga D7

ARTSKYDDSUTREDNING FÖR FÅGLAR, NATUROMRÅDET VÄSTER OM TREHÖRNINGEN, HUDDINGE KOMMUN

Utredning av påverkan på fågelarter och behov av skyddsåtgärder med avseende på artskyddsförordningens bestämmelser

19 november 2024
Slutversion

EKOLOGI GRUPPEN

Beställning: Huddinge kommun
Framställt av: Ekologigruppen AB
www.ekologigruppen.se
Telefon: 08-525 201 00
Slutversion: 19 november 2024
Uppdragsansvarig: Fingal Gyllang
Medverkande: Ebba Melin
Intern granskning av rapport: Malin Löfgren 2024-11-19
Foton: Om inget annat anges: Ekologigruppen AB
Illustrationer och kartor: Ekologigruppen AB
Internt projektnummer: 10722
Bild på framsidan visar en mindre hackspett. Foto: Malin Löfgren

EKOLOGI
GRUPPEN

Innehåll

Sammanfattning 2

Bakgrund 4

Planerad ny markanvändning 6

Mål och syfte 7

Avgränsningar 7

Kunskapsunderlag 9

Fåglar i inventeringsområdet 10

Naturvårdsrelevanta fågelarter 10

Icke naturvårdsrelevanta fågelarter 11

Påverkan 12

Påverkan på naturmiljön 12

Bedömning av påverkan på lokal population 17

Skyddsåtgärder 19

Åtgärder för att undvika att döda fåglar och skada ägg och bon 19

Åtgärder för att uppfylla krav avseende störning av fåglar 19

Detaljerad utredning av naturvårdsrelevanta fågelarter 20

Referenser 30

Bilaga 1. Icke naturvårdsrelevanta arter

Bilaga 2. Lagstiftning för fåglar

Bilaga 3. Process vid artskyddsutredningar

Sammanfattning

Bakgrund

Ekologigruppen har på uppdrag av Huddinge kommun tagit fram denna artskyddsutredning för fåglar i naturområdet väster om sjön Trehörningen i Huddinge kommun. Artskyddsutredningen är baserad på den fågelinventering som Ekologigruppen genomförde i naturområdet under våren 2024. Ytterligare information om noterade fågelarter i området har även inhämtats från databasen Artportalen. Denna artskyddsutredning omfattar sammanlagt 63 fågelarter. Av dessa arter är 23 naturvårdsrelevanta och 40 vanligt förekommande arter med stabila eller ökande populationer. Med naturvårdsrelevanta arter menas arter som är, eller nyligen har varit, rödlistade, är markerade med B i artskyddsförordningens bilaga 1 eller har en liten lokal population. Ekologigruppen bedömer att fågelarter som klassificeras som naturvårdsrelevanta oftast utgör sådana arter där hänsyn behöver tas för att bibehålla populationen av fågelarten på en tillfredställande nivå. För elva av de naturvårdsrelevanta arterna är bedömningen att de har fortplantningsområden/revir inom planområdet/inventeringsområdet. De naturvårdsrelevanta arterna har omfattats av en särskilt detaljerad utredning.

Mål och syfte

Målet med utredningen är att beskriva och bedöma verksamheternas påverkan på fåglar och i förekommande fall ge generella förslag på skyddsåtgärder för att förhindra negativ påverkan på arternas populationer. Målet är vidare är uppfylla kunskapskravet i miljöbalken genom att visa hur skyddade fågelarter beaktas vid genomförande av verksamheterna. Syftet med utredningen är att undvika att negativ påverkan på fåglar sker samt att, förutsatt att förslagna åtgärder genomförs, verksamheterna inte ska strida mot artskyddsförordningen.

Lagstiftning

Alla vilt förekommande fågelarter i Sverige är fridlysta enligt artskyddsförordningens §4. Det innebär att det är det är förbjudet att:

- avsiktligt döda vilda fåglar eller förstöra deras bon, ägg eller ungar.
- skada eller avsiktligt störa fåglar så att risk finns för att en arts population inte kan upprätthållas på en tillfredställande nivå eller att möjligheten att återupprätta en redan liten population till en tillfredsställande nivå förhindras (Artskyddsförordningen 2007:845).

Påverkan på naturmiljön

Den nya markanvändningen innebär att cirka nio hektar av områdets 19 hektar kommer att ianspråktas i samband med etablerande av en utloppskanal för dagvatten, ett skyfallsdike och anläggande av en försedimenteringsdamm, samt en våtmark (Figur 2). Sju av dessa nio hektar bedöms utgöra lämpliga livsmiljöer för mindre hackspett, grönsångare och gröngöling. Marken som tas i anspråk utgörs framförallt av före detta sjöbotten som numera utgörs av tämligen mogen triviallövskog med dominans av björk, sälg och asp. En stor mängd träd kommer att avverkas.

Påverkan på fågelarter

Genomförda inventeringar och insamlade data visar att det finns elva naturvårdsrelevanta fågelarter som häckar eller troligen häckar inom eller i nära anslutning till naturområdet väster om Trehörningen. Av dessa arter är nio rödlistade och två arter lokalt sällsynta. Bland dessa elva arter är mindre hackspett den art som är mest hänsynskrävande.

Förslag till skyddsåtgärder

Utredningen visar att de planerade verksamheternas nuvarande utformning bedöms kunna utlösa förbud enligt 4 § artskyddsförordningen för fyra arter: björktrast (NT), gröngöling (LC, liten lokal population), grönsångare (NT) och mindre hackspett (NT) eftersom exploateringen riskerar att medföra påverkan på möjligheten för dessa arter att upprätthålla populationerna på tillfredsställande nivåer. Bedömningen för dessa arter är att det krävs skyddsåtgärder för att undvika att förbud enligt artskyddsförordningen ska utlösas. Det är mark- och miljödomstolen som i slutänden avgör om föreslagna skyddsåtgärder är tillräckliga. Förslag på åtgärder som bedöms som nödvändiga i syfte att minimera risk för att den nya markanvändningen kommer i konflikt med artskyddsförordningen sammanfattas enligt följande.

- All avverkning, markarbeten, röjning och schaktning av markvegetation bör genomföras under icke häckningssäsong i syfte att undvika förbudet mot att döda och skada fåglar. Denna åtgärd gäller det år då träden avverkas. Häckningssäsongen infaller i denna del av landet generellt den 15 mars–15 augusti. Denna åtgärd gäller för alla i området förekommande fågelarter.
- Totalt ianspråktas sju hektar livsmiljö för mindre hackspett och gröngöling av naturområdet väster om sjön Trehörningens totala yta om 19 hektar. Skyddsåtgärder föreslås delvis utföras i kvarvarande naturmark i naturområdet väster om sjön Trehörningen men vi bedömer att naturmarken inte är tillräcklig för att arealen lämplig livsmiljö fortsättningsvis ska vara fungerande för mindre hackspett och gröngöling. Bedömningen är att det krävs att ett eller flera ersättningsområden identifieras i vilket kompletterande skyddsåtgärder kan genomföras. Ett tillvägagångsätt när det gäller ytan på ett ersättningsområde är att dubbla den yta som ianspråktas. Det motiveras med att ytan som ianspråktas vet man fungerar för arten och den dubbla ytan blir en form av säkerhetsfaktor för att minska risken att genomförda skyddsåtgärder inte är tillräckliga för arten. Vi bedömer i detta fall att det fortfarande kommer att finnas naturmark kvar i naturområdet väster om sjön Trehörningen att utföra skötselåtgärder i. Av den anledningen bedöms ersättningsområdet för skyddsåtgärder behöva uppgå till drygt tio hektar, vilket motsvarar den ianspråktagna ytan (sju hektar) multiplicerat med 1,5. Storleken på ersättningsområdet/områdena och omfattning av skyddsåtgärder i dessa är dock beroende av kvaliteten på ersättningsområdena. Dessa områden bör också förses med någon form av skydd så att genomförda skyddsåtgärder finns kvar över lång tid.
- 30 nedtagna högstubbar/torrakor/ lågor av lövträd från naturområdet väster om Trehörningen tillförs kvarvarande naturmark och ersättningsområdena. Dessa binds upp intill levande träd för att efterlikna stående död ved. Skapa sex faunadepåer.
- Plantera träd och buskar i området för att ersätta de träd som tas ner. Dessa träd och buskar ska vara blommande och bärande, till exempel oxel, rönn, hagtorn eller nypon.
- Undvik ”städning” av kvarvarande skogar. Behåll undervegetation, buskar och flerskiktning.
- Utveckla brynmiljöer vid utloppskanalen, skyfallsdiket och våtmarken, genom att gynna lövträd och buskar, samt gallra bort gran.
- Se till att det finns gröna korridorer till och från naturområdet väster om sjön Trehörningen.

Bakgrund

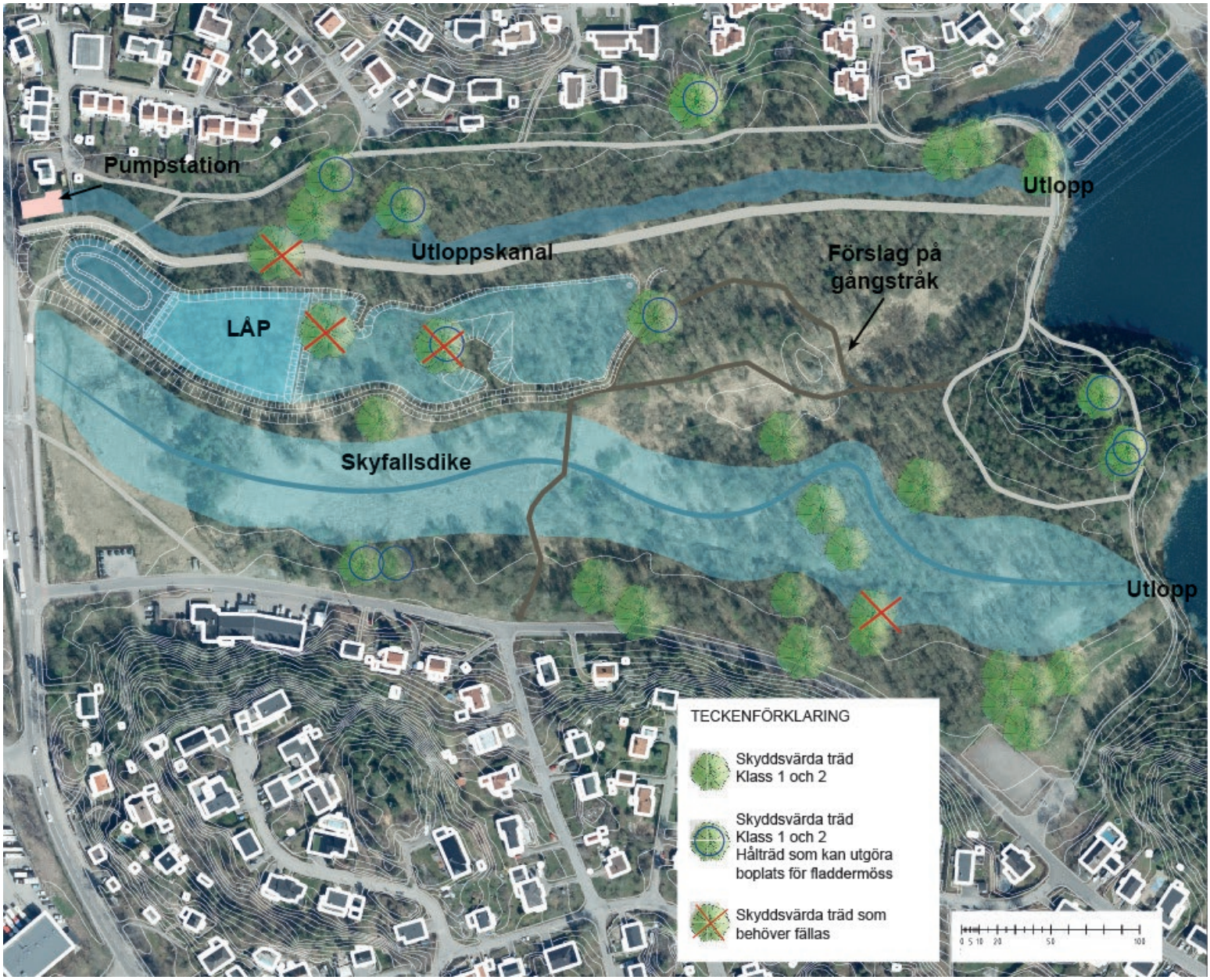
Ekologigruppen har på uppdrag av Huddinge kommun tagit fram denna artskyddsutredning för fåglar i naturområdet väster om sjön Trehörningen i Huddinge kommun. Artskyddsutredningen är baserad på den fågelinventering som Ekologigruppen genomförde i naturområdet under våren 2024. Ytterligare information om noterade fågelarter i området har även inhämtats från databasen Artportalen, sökning 2004-2024 med en buffertzon på cirka 50 meter. Denna artskyddsutredning omfattar sammanlagt 63 fågelarter. Av dessa arter är 23 naturvårdsrelevanta och 40 vanligt förekommande arter med stabila eller ökande populationer. Med naturvårdsrelevanta arter menas arter som är, eller nyligen har varit, rödlistade, är markerade med B i artskyddsförordningens bilaga 1 eller har en liten lokal population. Ekologigruppen bedömer att fågelarter som klassificeras som naturvårdsrelevanta oftast utgör sådana arter där hänsyn behöver tas för att bibehålla populationen av fågelarten på en tillfredställande nivå. För elva av de naturvårdsrelevanta arterna är bedömningen att de har fortplantningsområden/revir inom inventeringsområdet. Läge och avgränsning av uppdraget framgår av figur 1. För mer information om artskyddsförordningen och vägledning rörande process vid artskyddsutredningar hänvisas till Bilaga 2 och 3.

Figur 1. Kartan redovisar inventeringsområdet för fågelinventeringen och för artskyddsutredningen. I kartan redovisas även närliggande naturreservat och områden utpekade som riksintresse för friluftslivet.

Planerad ny markanvändning

Den nya markanvändningen innebär att en utloppskanal för dagvatten ska etableras i områdets norra del, och ett skyfallsdike som är cirka 50-60 meter brett i områdets södra del. Centralt i området mellan utloppskanalen och skyfallsdiket planeras för anläggande av en försedimenteringsdamm och en våtmark. Skyfallsdiket kommer, framförallt i de västra delarna, delvis att anläggas på öppen mark (Figur 2). Den totala ytan för den nya markanvändningen uppgår till cirka 9 hektar.

Figur 2. Den nya markanvändningen med utloppskanalen i norr och skyfallsdiket i söder. Centralt i området planeras för en sammanhängande våtmark med en försedimenteringsdamm i väster och en våtmark i öster (Karta sammanställd av Ekologigruppen 2024-11-21).

Mål och syfte

Målet med utredningen är att beskriva och bedöma de planerade verksamheternas påverkan på fåglar och i förekommande fall ge generella förslag på skyddsåtgärder för att förhindra negativ påverkan på arternas population. Målet är vidare är uppfylla kunskapskravet i miljöbalken genom att visa hur skyddade fågelarter beaktas vid genomförande av de planerade verksamheterna. Syftet med utredningen är att undvika negativ påverkan på fåglar samt att de planerade verksamheterna inte ska strida mot artskyddsförordningen.

Avgränsningar

Under nedanstående rubriker redovisas avgränsningar för den aktuella artskyddsutredningen.

Geografisk avgränsning

Föreliggande artskyddsutredning omfattar den föreslagna exploateringens påverkan på fåglar utifrån exploateringens omfattning och förläggning i enlighet med förslaget i kartan (Figur 2). En artskyddsutredning är direkt kopplad till det förslag som legat till grund för utredningen. Om förslaget förändras kan också påverkan på skyddade arter förändras. Således kan artskyddsutredningen behöva uppdateras om den geografiska utbredningen av föreslagen markanvändning ändras.

Arter som omfattas

Utredningen avser påverkan på samtliga fågelarter som finns noterade inom inventeringsområdet (Ekologigruppen 2024a, Ekologigruppen 2024b, samt Artportalen 2004-2024).

De så kallade naturvårdsrelevanta fågelarter (se faktaruta sidan 6) vars populationer bedöms riskera påverkas negativt av den nya markanvändningen har omfattats av särskilt noggranna utredningar.

Naturvårdsrelevanta fågelarter innefattar nedanstående kategorier:

Rödlistade arter
Den svenska rödlistan utarbetas av Artdatabanken. Rödlistan uppdateras vart femte år och den senaste rödlistan gavs ut 2020. Rödlistan i sig innebär inget skydd utan anger olika arters risk att dö ut från Sverige. Arterna listas i olika rödlistkategorier beroende på artens status. Det finns sex rödlistningskategorier: (RE) nationellt utdöd, (CR) akut hotad, (EN) starkt hotad, (VU) sårbar, (NT) nära hotad, (DD) kunskapsbrist. Ar-ter utan känd minskning eller negativ påverkan och med tillräckligt stor population klassas som livskraftiga (LC).

Nyligen rödlistade arter
Innefattar arter som nyligen varit rödlistade men som nu stabiliserats på en lägre nivå.

Fågelarter markerade med B i bilaga 1 till artskyddsförordningen
Innefattar vissa av de arter som omfattas av fågeldirektivets bilaga 1. För dessa arter ska respektive medlems-stat upprätta skyddade livsmiljöer.

Fågelarter med liten lokal population
Här innefattas arter som lokalt har en liten population men som inte är rödlistade då de är förhållandevis vanliga i ett nationellt perspektiv.

Fågelarter som uppvisar en negativ trend
Innefattar arter med tydligt negativ trend som är statistiskt säkerställd under en flerårig period, men som inte fångats upp i någon rödlisteklassning.

Föreslagna skyddsåtgärder

I utredningen föreslås skyddsåtgärder som bedöms nödvändiga eller som i övrigt rekommenderas för att minska risken att planen kommer i konflikt med artskyddsförordningen. Åtgärderna föreslås på ett generellt plan. Detaljerade anvisningar för åtgärder omfattas inte. I möjligaste mån föreslås lokalisering för åtgärder inom kvarvarande naturmark i naturområdet väster om sjön Trehörningen eller inom ett ersättningsområde. Detaljutformning, projektering och exakt lokalisering av skyddsåtgärderna måste ske i det fortsatta planeringsarbetet.

Kunskapsunderlag

Kunskapsunderlag som inhämtats för denna artskyddsutredning utgörs av en fågelinventering (Ekologigruppen 2024a) och en trädinventering (Ekologigruppen 2024b), samt den naturvärdesinventering (NVI) som Ekologigruppen genomförde i området 2018 (Ekologigruppen 2018). Fågelinventeringen genomfördes i enlighet med metod Fåglar, revirkartering generell metod (Naturvårdsverket 2012) kompletterad med undersökningstyp atlasinventering (Bengtsson, K. & Green, M. 2013) enligt metodik från svensk fågelatlas (BirdLife 2012). Naturvärdesinventeringen genomfördes enligt vedertagen metodik SIS-standard SS 199000:2014. Som kunskapsunderlag har även använts observationer som rapporterats till Artportalen under perioden 2004-2024 (sökdatum 2024-08-16).

Osäkerheter kopplade till kunskapsunderlaget

För att genomföra en revirkartering, som med rimlig säkerhet visar hur många revir av varje fågelart som finns inom ett inventeringsområde rekommenderar Naturvårdsverket åtta till tolv besök under samma år (Naturvårdsverket 2012). I detta fall har fåglar inventerats vid sammanlagt åtta tillfällen under 2024.

När det gäller revirkartering av fåglar finns det generellt en viss grad av osäkerhet, särskilt vad gäller geografisk avgränsning av fortplantningsområden/revir. Ju färre observationer som revirkarteringen bygger på desto större osäkerhet finns vad gäller den geografiska avgränsningen.

Det finns även en viss risk att arter med stora revir och arter som byter boplats mellan åren missas vid en inventering ett enskilt år, trots att inventeringsområdet ingår i reviret.

Fåglar i inventeringsområdet

Genomförda inventeringar under 2024 och insamlade data visar att 63 fågelarter är noterade under häckningstid inom utredningsområdet (Ekologigruppen 2024 och ArtDatabanken, period 2004-2024). Av dessa arter är 23 naturvårdsrelevanta och 40 vanligt förekommande arter med stabila eller ökande populationer. De 23 naturvårdsrelevanta arterna redovisas i Tabell 1 och de 40 mer vanligt förekommande arterna i Bilaga 1. I Tabell 2 redovisas de elva naturvårdsrelevanta arterna som bedöms ha fortplantningsområden/revir inom eller i nära anslutning till inventeringsområdet och som kan komma att påverkas av de planerade verksamheterna. De arter som bedöms kunna påverkas har omfattats av en särskilt detaljerad utredning.

Naturvårdsrelevanta fågelarter

Tabell 1. Rödlistade och regionalt ovanliga fågelarter som påträffats i planområdet under fågelinventeringen 2024 eller där fynd finns registrerade i Artportalen (Sökning 2004-2024). Fågelarterna är sorterade i alfabetisk ordning. Efter artnamnet anges FD om fågeln omfattas fågeldirektivets bilaga 1 och RK= rödlistekategori. Rödlistekategorier: (EN) starkt hotad, (VU) sårbar, (NT) nära hotad. LC står för livskraftig. Under rubrik Förekomst/Häckningsstatus anges hur många par av arten som bedömdes häcka i inventeringsområdet och om häckning kunde konstateras eller var trolig eller om arten endast bedömdes vara tillfällig i området.

Art	FD/RK	Förekomst/ Häckningsstatus	Datum
Björktrast	NT	Ett eller två par. Permanent revir, trolig häckning.	19/3, 25/3, 4/4, 16/4, 1/5, 7/5, 22/5
Duvhök	NT	Hörd och sedd vid två tillfällen, ej häckning	19/3, 25/3, Artportalen
Fiskmås	NT	Bo, ägg/ungar i Trehörningen. Utanför påverkansområde.	25/3, 4/4, 16/4, Artportalen 2024
Fisktärna	FD	Födosökande, ej häckning	7/5, 22/5, Artportalen 2024
Gråkråka	NT	Ett eller två par. Permanent revir, trolig häckning.	12/3, 19/3, 25/3, 4/4, 1/5, 22/2
Gråtrut	VU	Förbiflygande, ej häckning	25/3, 4/4, 22/5, Artportalen 2024
Grönfink	EN	Fyra par. Permanent revir, trolig häckning.	12/3, 19/3, 25/3, 4/4, 16/4, 1/5, 7/5, 22/5. Artportalen
Gröngöling	LC, liten lokal population	Ett par. Permanent revir, trolig häckning.	12/3, 19/3, 25/3, 4/4, 1/5, 7/5. Artportalen 2023.
Grönsångare	NT	Ett par. Spel/sång, trolig häckning	1/5, 7/5, 22/5. Artportalen flera fynd
Hussvala	VU	10 ex förbiflygande, ej häckning	1/5, 22/5, Artportalen 2024 m.fl

Art	FD/RK	Förekomst/ Häckningsstatus	Datum
Järnsparv	LC, minskande population	Ett par. Permanent revir, trolig häckning.	19/3, 4/4, 16/4
Mindre hackspett	NT	Ett par. Permanent revir, upprörd/varnande, trolig häckning. Reviret omfattar hela planområdet.	19/3, 4/4, 16/4, 7/5. Artportalen 2018
Rörsångare	NT	Spel/sång, möjlig häckning	22/5, Artportalen 2024 m fl.
Skrattmås	NT	Förbiflygande, ej häckning	25/3, 4/4, 16/4, 7/5, 22/5, Artportalen 2024
Skogsduva	LC, liten lokal population	Förbiflygande, ej häckning	4/4
Spillkråka	FD/NT	Spel/sång, ej häckning	22/5. Artportalen 2009
Stare	VU	Förbiflygande, ej häckning	4/4, 22/5. Artportalen
Stjärtmes	LC, liten lokal population	Två par. Permanent revir, ungar, trolig och konstaterad häckning	12/3, 19/3, 25/3, 25/3, 4/4, 16/4, 1/5, 7/5, 22/5
Svartvit flugsnappare	NT	Ett par. Permanent revir, trolig häckning	1/5, 7/5, 22/5, Artportalen 2024 m. fl.
Sävsparv	NT	Ett par. Permanent revir, trolig häckning	16/4, 1/5, 22/5
Tornseglare	EN	Förbiflygande, ej häckning	22/5, Artportalen 2024
Ärtsångare	NT	Ett par. Spel/sång, trolig häckning	7/5, 22/5. Artportalen m.fl.
Östersjötrut	VU	Förbiflygande, ej häckning	16/4, 22/5, Artportalen 2024

Icke naturvårdsrelevanta fågelarter

I Bilaga 1 redovisas de icke naturvårdsrelevanta arter som noterats i utredningsområdet (Ekologigruppen 2024, Artportalen sökperiod 2004-2024). För dessa arter bedöms generellt att de planerade verksamheterna inte riskerar att förhindra möjligheten att upprätthålla populationen av arten på en tillfredställande nivå. Dessa arter utreds därför inte närmare i denna artskyddsutredning.

Påverkan

Under följande rubriker görs en bedömning av den påverkan på fåglar som de planerade verksamheterna kan komma att innebära. Därefter görs en beskrivning av ett antal osäkerhetsfaktorer vid bedömning av påverkan.

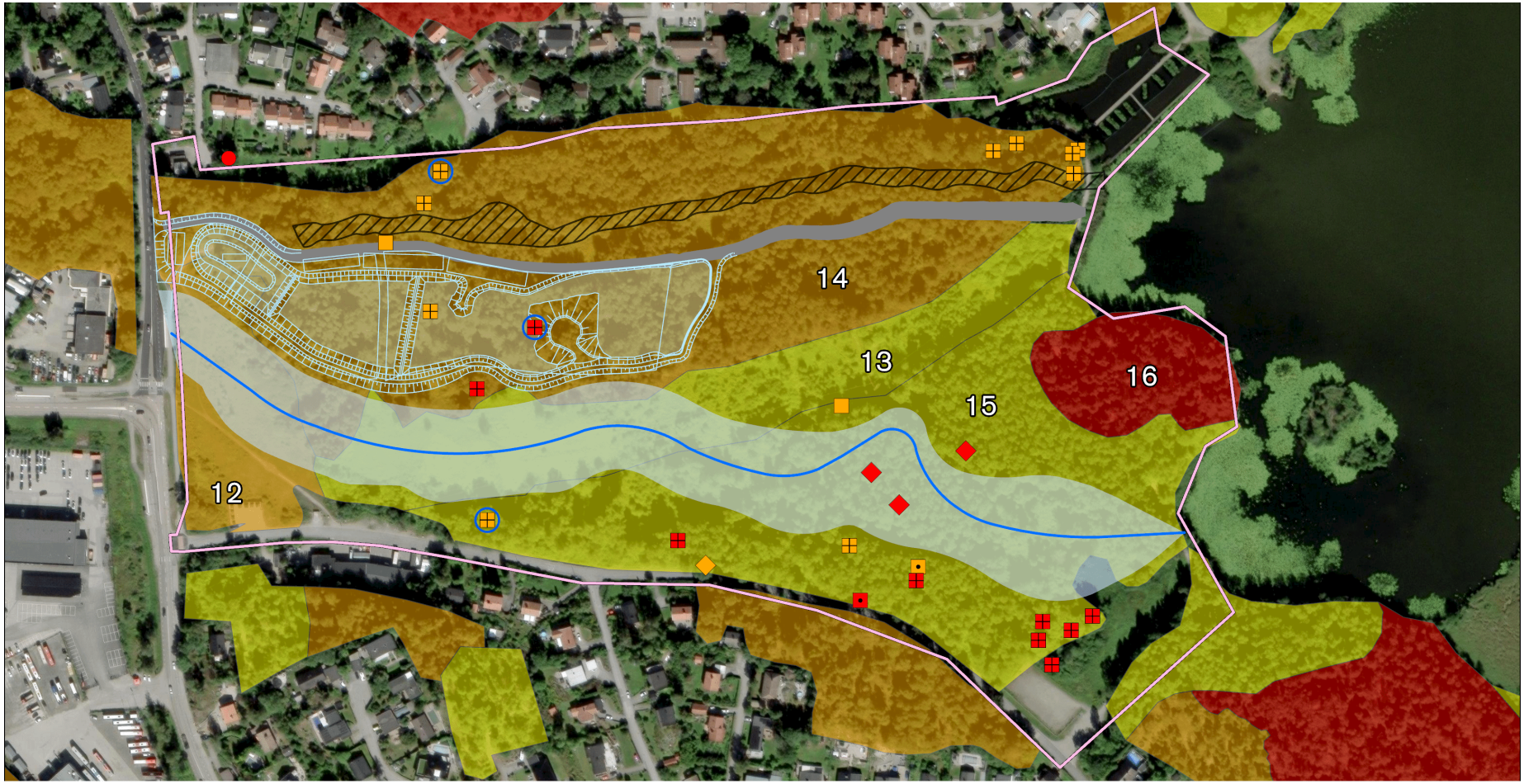
Påverkan på naturmiljön

Den planerade nya markanvändningen innebär att cirka nio hektar av naturområdet väster om sjön Trehörningen cirka 19 hektar kommer att ianspråktas i samband med etablerande av en utloppskanal för dagvatten, ett skyfallsdike och anläggande av en våtmark och en försedimenteringsdamm (Figur 2). Vid naturvärdesinventeringen som gjordes i området 2018, Figur 3 (Ekologigruppen 2018) identifierades ett mindre naturvärdesobjekt med höga naturvärden (naturvärdesklass 2) samt två större områden som bedömdes hysa påtagligt naturvärde (naturvärdesklass 3) respektive visst naturvärde (naturvärdesklass 4), se sidan 11.

I samband med etablering av utloppskanalen, skyfallsdiket, samt försedimenteringsdammen/våtmarken kommer en stor del av området med naturvärdesklass 3 och 4 att tas i anspråk (Figur 3). Marken som tas i anspråk består framförallt av före detta sjöbotten som numera utgörs av mogen triviallövskog. I dessa områden utgörs trädskiktet framförallt av björk, sälg och asp, med inslag av ask, alm, lind och lönn. Död ved i olika nedbrytningsstadier förekommer tämligen allmänt, både som stående torrträd, torrgrenar och liggande trädstammar. Området hyser också gott om hålträd.

Träd som står i den planerade utloppskanalen och i det planerade skyfallsdiket kommer att avverkas. Det är framförallt skyfallsdikets östra delar som är trädklädda, medan diket i de västra delarna anläggs i mark som är öppen och endast hyser ett fåtal träd. I skyfallsdiket sparas de två särskilt skyddsvärda träd (klass 1) som identifierades vid trädinventeringen (Figur 3). I skyfallsdiket kommer enstaka träd kunna nyplanteras, men inte i en sådan omfattning att det blir en skog. Träd som står i den planerade försedimenteringsdammen kommer att avverkas medan träd som växer i våtmarksdelen längre österut möjligen kan sparas till viss del. De eventuellt kvarvarande träden i våtmarksdelen kommer, på grund av det höga vattenståndet, på sikt att dö vilket kan vara positivt för flera fågelarter som är beroende av stående död ved.

I samband med trädinventeringen som genomfördes våren 2024 (Ekologigruppen 2024b konstaterades det att flera ytor i området i dag är vattenhållande långt fram på våren. Aktuellt områdes fuktighet och det tidvis stående vattnet har sannolikt medfört att träd har dött eller har nedsatt vitalitet med riklig påväxt av rötande vedsvampar vilket inneburit att stående döda träd regelbundet har skapats. Miljön utgör en lämplig biotop för till exempel mindre hackspett, som är beroende av lövträdsmiljöer med gott om stående död ved och torrgrenar.

Figur 3. Naturvärdesobjekt som identifierades vid Ekologigruppens naturvärdesinventering 2018. På kartan är det objekt 12, 13, 14, 15 och 16 som ingår i naturområdet väster om Trehörningen. Kartan redovisar också de särskilt skyddsvärda och skyddsvärda träd som mättes in i samband med trädinventeringen.

Påverkan på fåglar

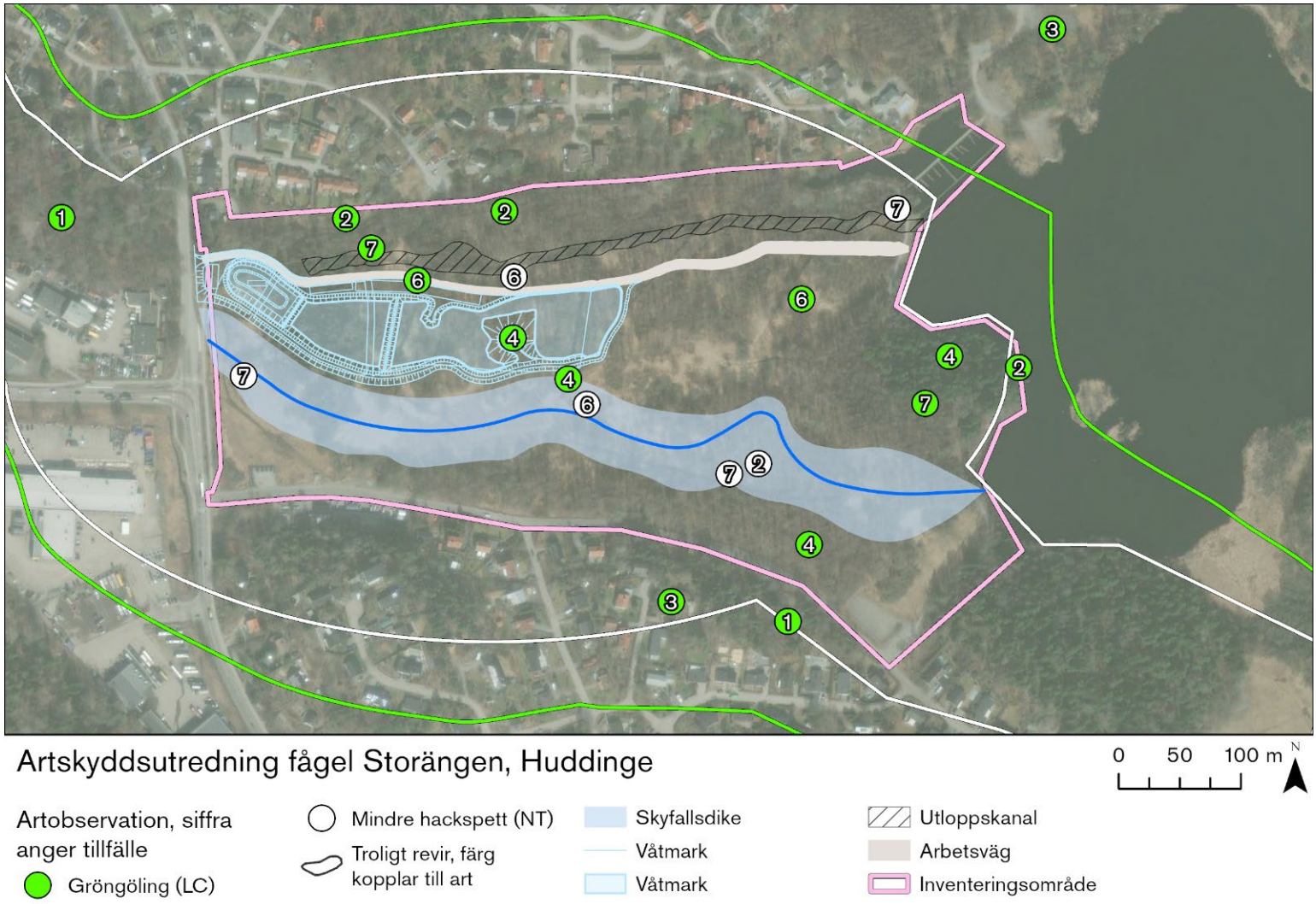
Nedan görs först en bedömning av den påverkan på fågelarter som den planerade nya markanvändningen bedöms innebära. Därefter följer förslag på skyddsåtgärder som bedöms nödvändiga för att minska risken att komma i konflikt med artskyddsförordningen.

När det gäller de fyra naturvårdsrelevanta arterna björktrast (NT), gröngöling (LC, liten lokal population), grönsångare (NT) och mindre hackspett (NT) är det Ekologigruppens bedömning att det krävs skyddsåtgärder för att inte riskera att hamna i konflikt med artskyddsförordningen. Av kartorna på nästföljande sidor (Figur 4 och 5) framgår var de fyra naturvårdsrelevanta fågelarterna observerats i förhållande till den nya markanvändningen. För dessa fyra arter har en noggrann utredning gjorts vilken redovisas under rubrik ”Detaljerad utredning av naturvårdsrelevanta fågelarter”. Utredningen beskriver påverkan på de enskilda arterna, information om arternas miljökrav samt generella förslag till nödvändiga skyddsåtgärder.

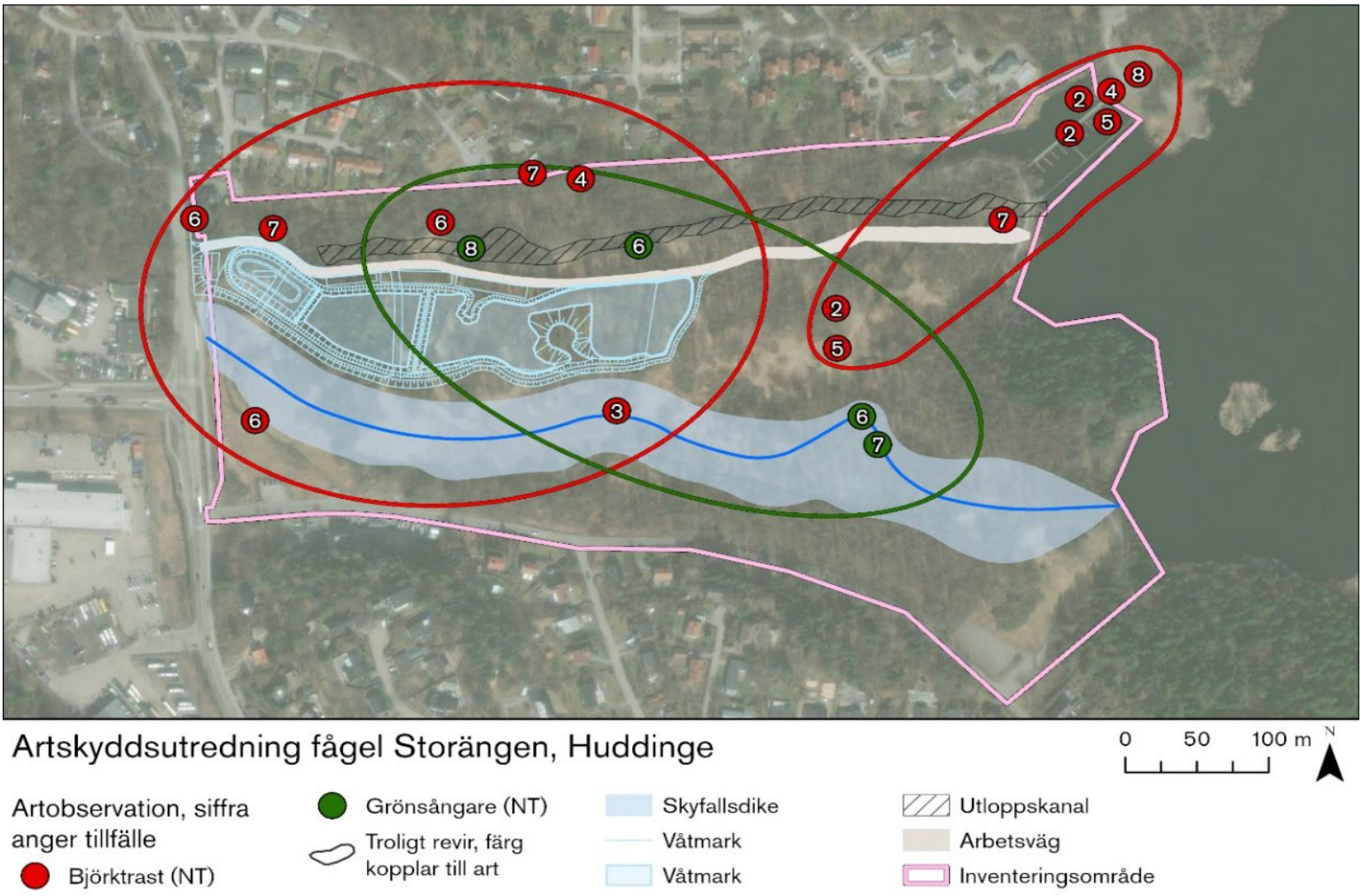
Tabell 2. Tabellen redovisar de naturvårdsrelevanta arter som bedömdes häcka i naturområdet väster om Trehörningen 2024 och om de riskerar att påverkas av den nya markanvändningen. Fågelarterna är sorterade i alfabetisk ordning. Efter artnamnet anges rödlistekategori: (EN) starkt hotad, (VU) sårbar, (NT) nära hotad, (LC) livskraftig.

Art	Förekomst/ Häckningsstatus	Risk för störning som påverkar lokal population
Björktrast (NT)	Ett eller två par. Permanent revir, trolig häckning.	Ja. Arten har tämligen stor lokal population, men minskar framförallt i södra Sverige. Trenden är fortsatt negativ.
Gråkråka (NT)	Två par. Permanent revir, bobygge, trolig häckning.	Nej. Arten har stor lokal population, ej störningskänslig, låga krav på häckmiljö. Har stora revir och häckar gärna nära människan. Bedömningen är att det kommer finnas miljöer för arten att häcka i även efter de nya verksamheterna.
Grönfink (EN)	Fyra par. Permanent revir, trolig häckning.	Nej. Ej höga krav på häckplats, häckmiljö bedöms ej som begränsande, stor lokal population, sjukdom begränsar utbredning.
Gröngöling (LC, liten lokal population)	Ett par. Permanent revir, trolig häckning.	Ja. Reviret omfattar hela naturområdet och sträcker sig sannolikt även utanför området. Stor yta livsmiljö tas i anspråk. Risk för påverkan.
Grönsångare (NT)	Ett par. Par i lämplig häckbiotop, trolig häckning.	Ja. Arten har en negativ trend och liten lokal population. Stor yta livsmiljö tas i anspråk.
Järnsparv (LC, minskande population)	Ett par. Permanent revir, trolig häckning.	Nej. Arten har en negativ trend, men har fortfarande en nationellt stor population.
Mindre hackspett (NT)	Ett par, permanent revir, upprörd/varnande, trolig häckning. Reviret omfattar hela planområdet.	Ja. Arten har liten lokal population, har stora revir och höga krav på livsmiljö.
Stjärtmes (LC, liten lokal population)	Två par, permanent revir, ungar, trolig och konstaterad häckning	Nej. Arten bedöms kunna finnas kvar i området även efter ny markanvändning.

Art	Förekomst/ Häckningsstatus	Risk för störning som påverkar lokal population
Svartvit flugsnappare (NT)	Ett par, permanent revir, trolig häckning	Nej. Arten har en mycket stor lokal population. Ej höga krav på livsmiljö.
Sävsparv (NT)	Ett par, permanent revir, trolig häckning	Nej. Fynden av sävsparv ligger framförallt i områden som inte planeras att ianspråktas.
Ärtsångare (NT)	Ett par. Permanent revir, trolig häckning.	Nej. Ärtsångare är rödlistad som nära hotad men har de senaste åren en positiv trend. Dessutom har arten en stor regional och lokal population.

Figur 4. Figuren visar observerade naturvårdsrelevanta fågelarter och revir i relation till planerade åtgärder i enlighet med illustrationskartan utarbetad av Ekologigruppen 2024-11-21, se även Figur 2. Revirgränserna är inte exakta utan endast grovt ut

Figur 5. Figuren visar observerade naturvårdsrelevanta fågelarter och revir i relation till planerade åtgärder i enlighet med illustrationskartan utarbetad av Ekologigruppen 2024-11-21, se även Figur 2. Revirgränserna är inte exakta utan endast grovt utritade.

Bedömning av påverkan på lokal population

Nedan sammanfattas bedömning av risk för påverkan på lokal population och därmed krav på att skyddsåtgärder genomförs. Under stycket ”Detaljerad beskrivning av påverkan på arter” redovisas bedömningsgrunder mer i detalj.

Bland arter som berörs av de planerade verksamheterna bedöms den lokala populationen kunna påverkas för arterna **björktrast, gröngöling, grönsångare och mindre hackspett.**

Björktrast är fortfarande en vanlig fågel men minskar i snabb takt. Det är svårt att säkert bedöma om de planerade verksamheterna kommer att ha någon negativ påverkan på den lokala populationen av björktrast. Inom kvarvarande naturmark i naturområdet kommer det sannolikt fortsättningsvis att finnas lämpliga häcknings- och födosöksmiljöer kvar och det kommer även efter exploateringen att finnas lämpliga boträd för arten. Arealen lämpliga biotoper kommer dock att minska och för att säkerställa att exploateringen inte medför någon negativ påverkan på populationen av björktrast rekommenderar Ekologigruppen att skyddsåtgärder genomförs.

Gröngöling är tidigare rödlistad (2015) och har en liten lokal population i Stockholms län. Gröngölingen har stora revir och under den tid då de föder upp ungarna så krävs god tillgång på främst myror i närområdet (500 meter). Arten vill också ha gröna korridorer i vilka den kan förflytta sig säkert mellan områden för födosök under häcktid. Exploatering av skog med tillgång på död ved bedöms påverka kvaliteten på födosöksmiljöer under häcktid för paret i området. I och med att arten är sällsynt och lokalt säkerligen missgynnas av den fortgående förtätningen i länet bedöms den lokala populationen riskera påverkas av de planerade verksamheterna.

Grönsångare är fortfarande en tämligen vanlig fågel men minskar i snabb takt. Det är svårt att säkert bedöma om de planerade verksamheterna kommer att ha någon negativ påverkan på den lokala populationen av grönsångare. Inom kvarvarande naturmark i naturområdet väster om sjön Trehörningen kommer det sannolikt fortsättningsvis att finnas lämpliga häcknings- och födosöksmiljöer kvar och det kommer även efter exploateringen att finnas lämpliga miljöer för arten. Arealen lämpliga biotoper kommer dock att minska och för att säkerställa att exploateringen inte medför någon negativ påverkan på populationen av grönsångare rekommenderar Ekologigruppen att skyddsåtgärder genomförs.

Mindre hackspett är en rödlistad fågelart till följd av liten och minskade population, i kombination med att arten enbart lever i lövskogar med gott om död ved. Dessa typer av lövdominerade miljöer är generellt ganska sällsynta, i Stockholms län, samt i landet som stort. Arten kan ha stora revir, ibland upp till 200 hektar, varav cirka 40 hektar ofta utgörs av särskilt lämpliga lövmiljöer, det man kan kalla kärnområden. I Stockholms län uppskattas populationen till endast 130 par (Ottosson et al, opubl. 2024), och trenden för arten fortfarande är negativ Ett par mindre hackspett bedömdes ha revir som omfattar hela naturområdet väster om Trehörningen och sannolikt också sträcker sig utanför detta. Naturområdet med god förekomst av lövträd och död ved bedöms utgöra en lämplig livsmiljö för arten. Någon boplats kunde inte identifieras men bedömningen är att arten troligen häckade. Den föreslagna nya markanvändningen kommer att ianspråkta stora delar av lämplig livsmiljö och det är osäkert om kvarvarande naturmark, efter etablering av diken och våtmarker, fortsättningsvis har förutsättningar att hysa ett par av arten.

Störning under anläggningstiden

Under själva byggtiden innebär aktiviteterna i området en mycket påtaglig men tidsbegränsad störning för fåglarna. Buller och ständig mänsklig närvaro innebär sannolikt att en del av fåglarna inte kommer att häcka under den period som byggaktiviteterna pågår. För förekommande fågelarter är bedömningen att de återkommer till området efter byggperioden, i den utsträckning området då fortsatt erbjuder lämpliga miljöer för arterna.

Ekologigruppen uppfattar att denna tillfälliga störning är av liten betydelse för arternas lokala populationer på några års sikt och därmed inte riskerar att utlösa förbud enligt artskyddsförordningen.

Osäkerheter i bedömningen

Trots noggranna inventeringar finns det vissa generella osäkerheter vid bedömningen av en exploaterings påverkan på de arter som omfattas av en artskyddsutredning. Nedan presenteras de osäkerheter som bedöms relevanta i denna utredning.

En generell svårighet när det gäller bedömningen av risk för påverkan på en fågelart är bedömningen av storleken på artens lokala population och ifall denna har en tillfredställande nivå (se avsnitt om lagstiftning, Bilaga 2). Den lokala populationen ska utgå från att en population är isolerad genetiskt och/eller geografiskt. För många arter är avgränsning av, och därmed bedömning av storleken på den lokala populationen, mycket svårbedömd. Den lokala populationen antas i denna utredning schablonmässigt motsvara populationen i Stockholms län när det gäller kortflyttande arter och stannfåglar. När det gäller långflyttande arter används hela Sverige som schablon.

Skyddsåtgärder

Under denna rubrik presenteras förslag till skyddsåtgärder i syfte att förhindra att de planerade verksamheterna kommer i konflikt med artskyddsförordningen. Åtgärdsförslagen baseras på en genomgång av vilka fågelarter som förekommer i området och vilka arters populationer bedöms riskera att påverkas av de planerade verksamheterna (Tabell 2). Vi utgår från att åtgärder behöver genomföras i sådan omfattning att de helt och hållet uppväger den förväntade negativa påverkan på den lokala populationen som genomförandet av de planerade verksamheterna innebär.

Om de skyddsåtgärder som föreslås i denna artskyddsutredning genomförs är det Ekologigruppens bedömning att risken är liten för att de planerade verksamheterna ska strida mot bestämmelserna i artskyddsförordningen.

Åtgärder för att undvika att döda fåglar och skada ägg och bon

I enlighet med artskyddsförordningen är det förbjudet att döda fåglar och att skada deras ägg och bon (se Bilaga 2). För att inte riskera att utlösa detta förbud rekommenderar Ekologigruppen att varken avverkning av träd och buskar, röjning och schaktning av växtlighet, eller omfattande markarbeten sker under fåglarnas häckningsperiod. När träden är avverkade bedöms inte området utgöra en lämplig häckningsmiljö för träd- eller markhäckande fåglar. Häckningstiden för fågelarter som förekommer i området infaller generellt mellan 15 mars och 15 augusti.

Denna åtgärd gäller för samtliga inom området häckande fågelarter det vill säga inte bara för de arter som är naturvårdsrelevanta.

Åtgärder för att uppfylla krav avseende störning av fåglar

I enlighet med artskyddsförordningen är det förbjudet att skada eller avsiktligt störa fåglar så att det finns en risk att en arts population inte längre kan upprätthållas på en tillfredsställande nivå (se Bilaga 2). För att uppfylla kravet behöver skyddsåtgärder genomföras så att planen inte förorsakar en sådan störning.

Till skillnad mot tidigare skrivningar i artskyddsförordningen finns det efter 2022-10-01 inte längre ett strikt skydd mot att skada fåglars fortplantningsområden. Fortplantningsområden och viloplatser bedöms dock ändå vara skyddade i de fall det bedöms att populationen av en fågelart inte kan upprätthållas på en tillfredställande nivå om den planerade exploateringen genomförs (SFS 2022:928, ASF 2007:845).

Under nästföljande rubrik redovisas en detaljerad utredning av de naturvårdsrelevanta fågelarter som bedöms kunna påverkas av den nya markanvändningen. I utredningen ingår beskrivning av arternas ekologi, deras förekomst i utredningsområdet, bedömning av exploateringens påverkan samt förslag till skyddsåtgärder för att undvika konflikt med artskyddsförordningen. Åtgärdsförslagen redovisas därefter i en sammanfattande tabell.

För övrigt förekommande fågelarter, det vill säga sådana arter som inte är naturvårdsrelevanta eller inte bedöms påverkas (se Bilaga 1) föreslås inga skyddsåtgärder utöver åtgärder för att undvika att döda fåglar eller skada deras ägg eller bon. Arterna kan ändå, i vissa fall, gynnas av de åtgärder som genomförs för andra arter.

Detaljerad utredning av naturvårdsrelevanta fågelarter

Detta avsnitt inleds med en kortare beskrivning av de naturvårdsrelevanta arter som bedöms kunna ha revir eller häcka inom inventeringsområdet och vars population bedöms riskera att påverkas av den nya markanvändningen i området. Beskrivningen omfattar arternas ekologi, status/trend och förekomst i naturområdet väster om sjön Trehörningen. Under status och trend motiveras varför en art har bedömts vara naturvårdsrelevant, se faktaruta sidan 6.

Utifrån slutsatserna kring de planerade verksamheternas påverkan anges vilka skyddsåtgärder som bedöms nödvändiga för att upprätthålla en tillfredsställande population. Åtgärderna beskrivs utifrån målsättningen att de ska leda till förbättrade förutsättningar för arten i så pass stor utsträckning att förbättringen med god marginal väger upp de planerade verksamheternas förväntade negativa påverkan.

Information om arternas ekologi har inhämtats från Artfakta (ArtDatabanken 2024), om status och trender från Sveriges fåglar (Wirdheim 2023), Övervakning av fåglarnas populationsutveckling (Green m. fl. 2023) och från Rödlistan 2020. Information om fågelarters förekomst i inventeringsområdet har inhämtats från databasen Artportalen (sökning 2004–2024).

Flera av arterna som noterades i och vid sjön Trehörningen bedöms inte påverkas av den nya markanvändningen och behandlas inte vidare.

Björktrast (NT)

Ekologi

Björktrast, Figur 6, häckar i skog, inte sällan i glesa kolonier i anslutning till odlad mark. Arten häckar också i stadsnära områden, i parker och trädgårdar. Daggmaskrika gräsytor och åkermark fungerar som viktiga födosöksmiljöer men arten är allätare och äter också bär och insekter. Den har i närheten av städer ofta sin boplats i anslutning till mänsklig bebyggelse där den får visst skydd från predatorer, jämfört med i skog. I stockholmstrakten är björktrast ofta mer vanlig i städer än på landsbygden.

Status

Björktrast, som var ny på rödlistan 2020, är rödlistad i kategori Nära hotad (NT). Enligt svensk fågeltaxering 2023 har populationen minskat med cirka 30% mellan 2013 och 2022. och trenden för arten är fortsatt negativ. Arten är dock fortfarande en vanlig art i Stockholms län.

Förekomst i området

Två par björktrast bedömdes ha revir och häckade troligen i naturområdet väster om sjön Trehörningen 2024 (Tabell 1, Figur 5). Reviren bedömdes ligga i den nordvästra respektive nordöstra delen av området.

Bedömning av exploateringens påverkan

Ett eller båda paren som bedömdes häcka inom naturområdet väster om sjön Trehörningen kommer sannolikt att påverkas av den nya markanvändningen eftersom livsmiljö eller delar av livsmiljö tas i anspråk. Det är svårt att säkert bedöma om åtgärderna kommer att ha någon negativ påverkan på den lokala populationen av björktrast. Inom naturområdet väster om sjön Trehörningen kommer det fortsättningsvis att finnas lämpliga födosöksmiljöer kvar och det kommer även efter exploateringen att finnas lämpliga boträd för arten. Arealen lämpliga biotoper kommer dock att minska och för att säkerställa att exploateringen inte medför någon negativ påverkan på populationen av björktrast rekommenderar Ekologigruppen att skyddsåtgärder genomförs.

Figur 6. Björktrast bedömdes häcka med två par i utredningsområdet 2024. Arten är rödlistad och har nationellt minskat kraftigt de senaste 15 åren.

Förslag på skyddsåtgärder

- Det är viktigt att det även efter exploateringen finns en kontinuitet av fullvuxna träd i området så att det finns lämpliga boplatser för björktrast. Det innefattar både träd som bedöms vara särskilt skyddsvärda och skyddsvärda, samt andra uppvuxna träd. Undvik därför att ta ner uppvuxna träd i de fall detta inte är absolut nödvändigt. För att täcka upp för den trädmiljö som tas i anspråk rekommenderas att nya träd planteras. Träd som planteras ska vara bärande och blommande, till exempel oxel, rönn, hägg, sötkörsbär och hagtorn. Dessa planteras i miljöer där de har förutsättningar att överleva, ej för fuktigt eller blött.
- Utveckla brynmiljöer längs utloppskanalen, skyfallsdiket och våtmarken med lövträd som asp, björk och ek och buskar som slån, nypon och hagtorn.
- Återkommande gallring av ung gran. Denna åtgärd föreslås genomföras i kvarvarande naturmark i naturområdet väster om sjön Trehörningen i syfte att gynna lövträd. Gallringen utförs vid behov och görs manuellt eller med lättare maskiner för att inte skada markskiktet. Bortgallrade granar tas bort från området.

Gröngöling (LC)

Ekologi

Gröngöling förekommer främst i lövträdsmiljöer, gärna på gamla eller senvuxna träd med grov bark, skador, döda delar eller håligheter. Asp är ett viktigt värdträd för så väl häckning som födosökande (ArtDatabanken 2024). Myror utgör huvudföda för arten.

Status/trend

Gröngöling var rödlistad 2015 men i den senaste rödlistan (2020) bedömdes artens population som livskraftig varför den togs bort. Gröngöling är fortfarande regionalt och lokalt sällsynt och populationen i Stockholms län uppskattas till 1 500 par ((RRK i Stockholms län opubl. 2024) varför Ekologigruppen väljer att utreda denna naturvårdsrelevanta art närmare.

Förekomst i området

Ett par gröngöling bedömdes ha ett revir som omfattar hela naturområdet väster om Trehörningen och sannolikt sträcker sig reviret utanför detta. Paret häckade troligen i naturområdet väster om sjön Trehörningen 2024, dock kunde inte någon boplats återfinnas (Tabell 1, Figur 4). Det finns även enstaka observationer registrerade på Artportalen. Arten har stora revir och rör sig följaktligen över stora ytor.

Bedömning av exploateringens påverkan

Gröngölingen bedöms ha höga krav på sitt revir. Artens revir är stora men under den tid då de föder upp ungarna så krävs god tillgång på främst myror i närområdet (500 m). Arten vill också ha gröna korridorer i vilka den kan förflytta sig säkert mellan områden för födosök under häcktid. Avverkning av skog i området bedöms påverka kvaliteten på livsmiljöer i form av häcknings- och födosöksmiljöer för paret i området. I och med att arten är sällsynt och lokalt säkerligen missgynnas av den fortgående förtätningen i länet bedöms den lokala populationen riskera påverkas av den nya markanvändningen

Förslag på skyddsåtgärder

De åtgärder som rekommenderas för mindre hackspett gäller även för gröngöling. De åtgärderna presenteras under mindre hackspett.

- Utveckla brynmiljöer längs utloppskanalen, skyfallsdiket och våtmarken med lövträd som asp, björk och ek och buskar som slån, nypon och hagtorn.
- Återkommande gallring av ung gran. Denna åtgärd föreslås genomföras i kvarvarande naturmark i naturområdet väster om sjön Trehörningen i syfte att gynna lövträd. Gallringen utförs vid behov och görs manuellt eller med lättare maskiner för att inte skada markskiktet. Bortgallrade granar tas bort från området.

Grönsångare (NT)

Ekologi

Grönsångaren häckar helst i lövskog men förekommer även i högstammig granskog.

Status/trend

Grönsångaren är rödlistad som nära hotad (NT). Populationen bedöms ha minskat med nästan 20% de senaste 20 åren (Sveriges fåglar 2024).

Förekomst i området

Ett par grönsångare bedömdes ha revir och häckade troligen i naturområdet väster om sjön Trehörningen 2024 (Tabell 1, Figur 5). Det finns även flera observationer registrerade på Artportalen.

Bedömning av exploateringens påverkan

Grönsångaren är främst knuten till flerskiktade blandskogar med stort lövinslag. Stora ytor lövskog kommer att försvinna i samband med den nya markanvändningen vilket kan komma att påverka arten.

Förslag på skyddsåtgärder

De förslag som föreslås för mindre hackspett (se under rubrik mindre hackspett) är verksamma även för grönsångare men presenteras även här.

- Utveckla brynmiljöer längs utloppskanalen, skyfallsdiket och våtmarken med lövträd som asp, björk, klibbal och ek och buskar som slån, nypon och hagtorn.
- Återkommande gallring av ung gran. Denna åtgärd föreslås genomföras i kvarvarande naturmark i naturområdet väster om sjön Trehörningen i syfte att gynna lövträd. Gallringen utförs vid behov och görs manuellt eller med lättare maskiner för att inte skada markskiktet. Bortgallrade granar tas bort från området.
- Använd de nedtagna lövträden i naturområdet väster om sjön Trehörningen till exempel asp, björk, ek och klibbal, till att skapa tre faunadepåer i kvarvarande naturmark (samma åtgärd som för mindre hackspett). En faunadepå är generellt gynnsam för insektsproduktionen i området och kan därmed i förlängningen vara gynnsam för födotillgången för grönsångare och andra fåglar.
- I syfte att ersätta de träd som avverkas i samband med den nya markanvändningen bör nya träd planteras, till exempel asp, björk, sälg, klibbal och ek.
- Undvik ”städning” och röjning av skogsområdena.

Mindre hackspett (NT)

Ekologi

Mindre hackspett (omslagsbild) är Sveriges minsta hackspettsart med en kroppslängd på endast cirka 15 centimeter. Arten lever i löv- och blandskog med förekomst av äldre lövträd, i södra Sverige särskilt ädellövträd. Under vintern kan födosök ske även i äldre grandominerad skog, troligen för att den ger bättre skydd mot rovdjur och rovfåglar än ren lövskog. För häckning

krävs döda lövträd, men boträd är sannolikt sällan en begränsande faktor. I stället tycks födotillgången under senvinter och vår vara en begränsande faktor (ArtDatabanken 2024).

Status/trend

Mindre hackspett är rödlistad som NT-nära hotad eftersom populationen har minskat kraftigt, cirka 60%, under de senaste 10 åren (Wirdheim 2023). Minskningstakten för den svenska populationen bedöms vara nära gränsvärdet för att hamna i kategori (VU)- sårbar. (ArtDatabanken 2024).

Förekomst i området

Mindre hackspett noterades vid flera tillfällen i samband med fågelinventeringen 2024 (Tabell 1, Figur 4). Fynden gjordes över hela området och både honan och hanen observerades vid flera tillfällen. Ett fynd gjordes i samband med trädinventeringen (Ekologigruppen 2024). Ett par bedömdes ha revir och häckade troligen i naturområdet väster om sjön Trehörningen dock kunde någon boplats inte hittas. Miljön med dominans av triviallövträd och många hålträd och stående död ved utgör bra häckningsmiljöer för arten.

Bedömning av exploateringens påverkan

Mindre hackspett har stora revir. För att häcka framgångsrikt behöver ett par cirka 40 hektar äldre lövdominerad skog inom ett område på upp till 200 hektar. Av inventeringsområdets 19 hektar kommer nio hektar tas i anspråk av den nya markanvändningen. Uppskattningsvis sju hektar av dessa nio hektar utgörs av lämpliga häckningsmiljöer för mindre hackspett i form i form av mogen triviallövskog. Tillförande av ett nytt, brett dike och en utloppskanal kan innebära att området blir torrare, vilket bedöms medföra att tillgången på fuktig lövskog kan minska. Det kan även innebära att mängden av döda träd som skapas minskar på grund av att området blir torrare. Den planerade våtmarken kan eventuellt motverka effekterna av dikning. Stående döda träd kommer att skapas i samband med avverkning av de träd som växer i områden som planeras för diken, men det blir sannolikt inte samma kvalitet på den döda veden som när träden får dö själva. De flesta av de träd som kommer att avverkas är sannolikt friska och har inte påbörjat någon nedbrytning.

Genomförande av de planerade verksamheterna kan innebära en störning som kan medföra påverkan på möjligheten för mindre hackspett att bibehålla populationen på en tillfredsställande nivå. För att undvika att förbud enligt artskyddsförordningen utlöses rekommenderas att skyddsåtgärder genomförs i syfte att uppväga den negativa påverkan som de planerade verksamheterna kan medföra. Föreslagna skyddsåtgärder gynnar även gröngöling, grönsångare och ett flertal andra fågelarter som häckar i området och i dess närhet.

Förslag på skyddsåtgärder

Nedan listade skyddsåtgärder är utformade för att framför allt passa för mindre hackspett, men åtgärderna är även gynnsamma för gröngöling och grönsångare samt andra fågelarter. Lämplig tidpunkt för åtgärder generellt är tidig höst (september-oktober), då fåglars häckning är passerad och markerna ofta är förhållandevis torra och mer motståndskraftiga mot eventuella spår från maskiner. Även senhöst – vinter kan vara lämpligt om väderförutsättningarna är bra, till exempel kyla och tjäle. Från februari så kan mindre hackspett och andra fåglar påbörja revirhävdande och häckning, så åtgärder bör vara genomförda innan dess. Planering och genomförande av åtgärder bör ske i samråd med ekologisk sakkunnig och utföras av naturvårdsentreprenör med erfarenhet av skyddsåtgärder.

Förutsatt att nedan föreslagna åtgärder genomförs är bedömningen att risken för att förbud enligt artskyddsförordningen utlöses minimeras. Enligt Naturvårdsverket ska skyddsåtgärder generellt vara på plats och fungerande innan projektets genomförande.

- Skyddsåtgärder föreslås delvis utföras i kvarvarande naturmark i naturområdet väster om sjön Trehörningen. Dessa miljöer är redan fungerande för mindre hackspett eftersom området ingår i ett revir och att det finns god tillgång på lövträd och stående död ved. Dessa miljöer är därmed svåra att förbättra. Bedömningen är att naturmarken inte är tillräcklig för att arealen lämplig livsmiljö fortsättningsvis ska vara fungerande för mindre hackspett och gröngöling. Bedömningen är att det krävs att ett eller flera mindre ersättningsområden identifieras i vilket kompletterande skyddsåtgärder kan genomföras.

  Ett tillvägagångsätt när det gäller ytan på ett ersättningsområde är att dubbla den yta som ianspråktas. Det motiveras med att ytan som ianspråktas vet man fungerar för arten och den dubbla ytan blir en form av säkerhetsfaktor för att minska risken att genomförda skyddsåtgärder inte är tillräckliga för arten. Vi bedömer i detta fall att det fortfarande kommer att finnas naturmark kvar i naturområdet väster om sjön Trehörningen att utföra skötselåtgärder i. Av den anledningen bedöms ersättningsområdet/områdena för skyddsåtgärder behöva uppgå till drygt tio hektar, vilket motsvarar den ianspråktagna ytan (sju hektar) multiplicerat med 1,5. Storleken på ersättningsområdet/områdena och omfattning av skyddsåtgärder är dock beroende av kvaliteten på ersättningsområdena. Eftersom skyddet för fåglar i artskyddsförordningen inte längre är på individnivå utan numera är inriktat på en arts population bedöms inte ett utpekat ersättningsområde ligga i direkt anslutning till aktuella fortplantningsområden och viloplatser. Ett ersättningsområde kan till exempel pekas ut på en annan plats i kommunen. Ersättningsområdena bör också förses med någon form av skydd, till exempel utöka ett naturreservat eller inrätta ett naturvårdsavtal, så att genomförda skyddsåtgärder finns kvar över lång tid.

  I detta skede finns inget förslag till lokalisering av ersättningsområde/n för skyddsåtgärder. Ekologigruppen föreslår att under vintern 2024/2025 identifiera ett ersättningsområde/ersättningsområden där skyddsåtgärder kan genomföras.
- 30 avverkade lövträd/hålträd eller högstubbar/torrträd/lågor av till exempel asp, klibbal och björk tillförs kvarvarande naturmark (15 stycken) i naturområdet väster om sjön Trehörningen, samt flyttas till de utpekade ersättningsområdena (15 stycken). Dessa träd kan flyttas som de är eller kapas ner till stammar som är lättare att flytta och placeras ut och binds upp på lämpliga platser (Figur 7 och 8). Dimensionerna på de avverkade träden/torrträden som placeras ut kan vara relativt klena. Studier av häckningsträd för mindre hackspett visar att arten ofta häckar i björkar som är cirka 25 centimeter i diameter i brösthöjd. I ersättningsområdet ringbarkas även ett flertal lövträd, exempelvis klena aspar och björkar, eller kapas som högstubbar (de senare minst 3 meter höga). Detta görs genom att repa/skala av barken med hjälp av motorsåg eller liten maskin. Åtgärden leder till att delar av trädets krona dör och att trädstammen utvecklar rötat trä som gynnar förekomsten av insektslarver. Genom denna åtgärd försvagas träden inom cirka 2-3 år och dör inom cirka 3-5 år. Genom att skada enstaka träd kan stående, döda trädstammar skapas och plats ges för andra lövträd att växa sig stora och vidkroniga.
- Spara befintlig död ved i kvarvarande naturmark i området samt i ersättningsområdena. Stående döda lövträd eller högstubbar, samt torrgrenar bör sparas så länge de inte utgör riskträd. Riskträd av löv kan kapas till högstubbar eller läggas ned på plats, men ska inte tas bort från skogsområdena.

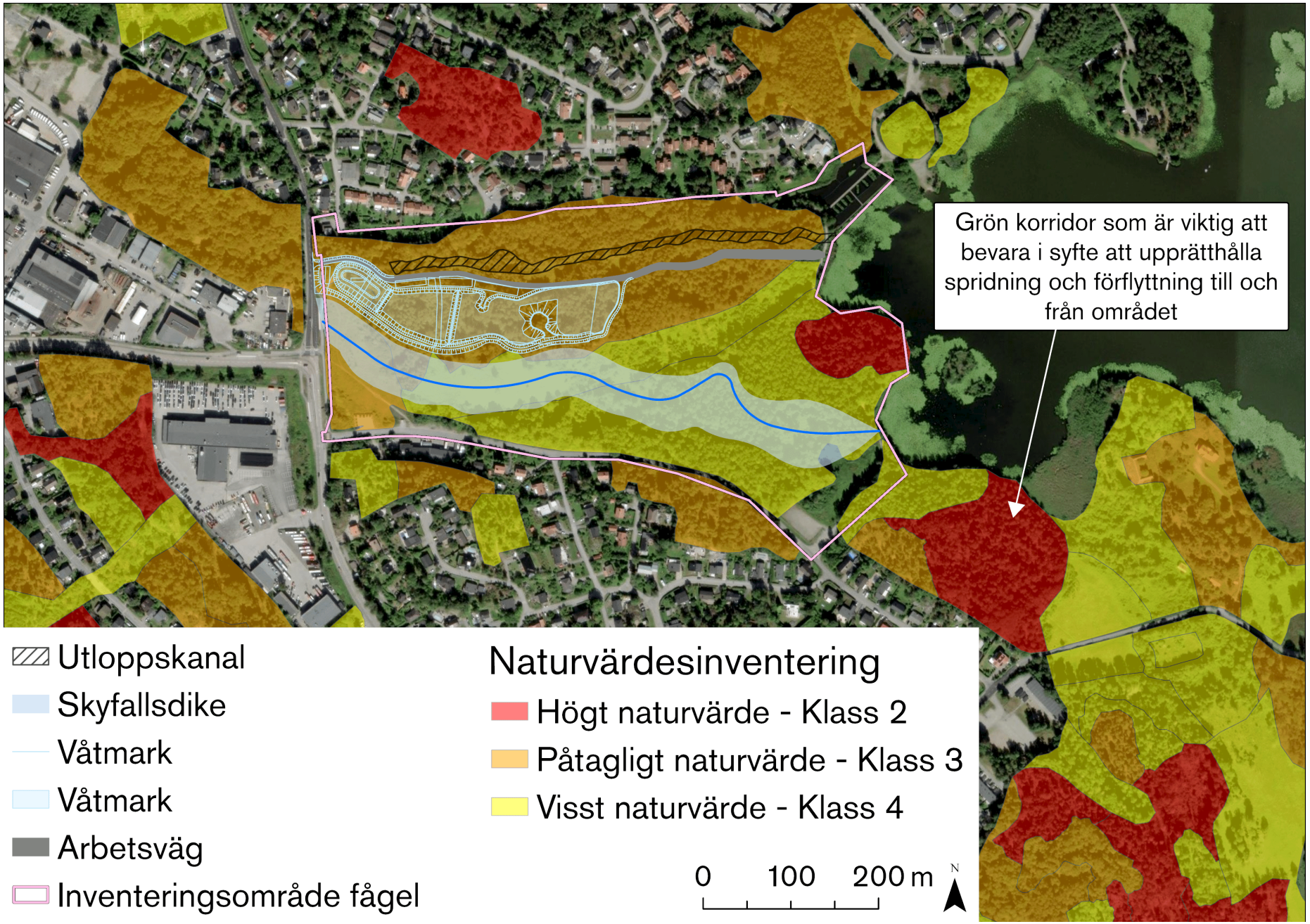

Figur 7. Bilden visar hur avverkade träd eller liggande döda trädstammar kan bindas upp vid levande träd i syfte att skapa stående död ved.

Figur 8. Bilden visar hur avverkade träd eller liggande döda trädstammar kan bindas upp vid levande träd i syfte att skapa stående död ved.

- Återkommande gallring av ung gran. Denna åtgärd föreslås genomföras i kvarvarande naturmark i naturområdet väster om sjön Trehörningen, och i ersättningsområdena i syfte att gynna lövträd. Gallringen utförs vid behov och görs manuellt eller med lättare maskiner för att inte skada markskiktet. Bortgallrade granar tas bort från området.
- Utnyttja de nedtagna lövträden i naturområdet väster om sjön Trehörningen, till exempel asp, björk, ek och klibbal, till att skapa tre faunadepåer i kvarvarande naturmark (samma åtgärd som för gröngöling och grönsångare) och tre faunadepåer i ersättningsområdena. En faunadepå är generellt gynnsam för insektsproduktionen i området och kan därmed i förlängningen vara gynnsam för födotillgång för mindre hackspett. Faunadepåerna placeras i fuktiga miljöer och skapas med fem till tio lövträd. De bör också utformas så att de inte kan rasa eller hamna i rullning.
- I syfte att ersätta de träd som avverkas i samband med den nya markanvändningen rekommenderas att nya träd planteras, till exempel björk, sälg, klibbal och ek vilka alla är viktiga träd för mindre hackspett. Träd planteras i områden där de har förutsättningar att överleva, alltså inte i fuktiga/blöta miljöer. Omfattningen på träd som rekommenderas planteras beror på kvaliteten på ersättningsområdena. Trädplantorna föreslås planteras som ungträd med höjd av cirka 1,80-2,50 meter, möjliga att flytta för hand och plantera utan hjälp av större maskiner. Avstånd mellan trädplantorna bör vara cirka 4-5 meter. Markberedning/ planteringsgropar med eventuell. jordförbättring, gnagskydd/viltstängsel och vattensäck för bevattning under de första 1-2 årens etablering rekommenderas.
- Se till att naturområdet sydöst om Trehörningen bevaras som en grön korridor så att spridning och förflyttning till och från området fortsättningsvis kan fungera (Figur 9).

Figur 9. Naturområdet sydöst om Trehörningen rekommenderas att bevaras som en grön korridor så att spridning och förflyttning till och från området fortsättningsvis kan fungera

Sammanställning av föreslagna skyddsåtgärder för fåglar

Förslag på åtgärder som bedöms som nödvändiga i syfte att minimera risk för att de planerade verksamheterna kommer i konflikt med artskyddsförordningen sammanfattas enligt följande i tabell 4.

Tabell 3. Tabellen redovisar rekommenderade skyddsåtgärder.

Art	Rekommenderade åtgärder för att påverkan ej ska uppstå
Björktrast, grönsångare, gröngöling, mindre hackspett	Ersätt avverkade träd med nya, inhemska träd av stor proveniens, till exempel asp, björk, klibbal, ek, oxel, rönn, sötkörsbär, hägg. Denna åtgärd genomförs på lämpliga platser, ej för fuktigt/blött. Omfattning beror på kvaliteten på ersättningsområdena.
Björktrast, grönsångare, gröngöling, mindre hackspett	Utveckla brynmiljöer längs utloppskanalen, skyfallsdiket och våtmarken med lövträd och buskar som slån, nypon och hagtorn. Återkommande gallring av ung, uppväxande gran. Undvik ”städning” och röjning av skogsområdena förutom av gran.
Gröngöling, mindre hackspett	Skyddsåtgärder föreslås genomföras i kvarvarande naturmark, samt i ett eller flera mindre ersättningsområden. Ytan/ytorna som föreslås ianspråktas som ersättningsområde/n är ungefär 1,5 gånger så stor som ytan med lämplig livsmiljö som ianspråktas i naturområdet väster om sjön Trehörningen. Skyddsåtgärder som bedöms nödvändiga inbegriper skapande av stående död ved av lövträd i olika nedbrytningsstadier. Använd avverkade träd/torrakor/lågor av lövträd för detta ändamål, 15 i vardera områden. Spara befintlig stående död ved och hålträd. Anlägg faunadepåer (totalt sex stycken, tre i kvarvarande naturmark, samt tre i ersättningsområdet/n) av avverkade lövträd. Skada klena lövträd så att de dör snabbare. Se till att det fortsättningsvis finns gröna korridorer till och från området.

Referenser

Tryckta källor

Ekologigruppen 2018. Naturvärdesinventering centrala Huddinge. Naturvärdesinventering enligt SIS-standard i Sjödalen och Fullersta, med tillägg naturvärdesklass 4.

Ekologigruppen 2024a. Fågelinventering Storängen. Fågelinventering enligt metod revirkartering i Storängen, Trehörningen, Huddinge kommun

Ekologigruppen 2024b. Skyddsvärda träd vid Lännaviken. Kartering av ekologiskt värdefulla, skyddsvärda och särskilt skyddsvärda träd vid Lännaviken, Huddinge

Lunds universitet 2024. Green M., Haas F., Lindström Å. Övervakning av fåglarnas populationsutveckling. Årsrapport för 2023.

Naturvårdsverket 2009. *Handbok 2009:2. Handbok för artskyddsförordningen. Del 1 – fridlysning och dispenser.* Stockholm: Naturvårdsverket.

Naturvårdsverket 2010. Manual för uppföljning i skyddade områden – Skyddsvärda fåglar. 2010-12-21. Kapitel förenklad revirkartering.

Naturvårdsverket 2012. Undersökningstyp: Fåglar: Revirkartering, generell metod. Version 1:1: 2012-06-21 (Författare Sören Svensson).

Naturvårdsverket 2022. Yttrande gällande Artskyddsutredningens betänkande SOU 2021:15 Skydd av arter -vårt gemensamma ansvar (M2021/01219). Ärendenummer NV-05619-21

Ottosson, U., R. Ottvall, J. Elmberg, M. Green, R. Gustafsson, F. Haas, N. Holmqvist, Å. Lindström, L. Nilsson, M. Svensson, S. Svensson, and M. Tjernberg. 2012. Fåglarna i Sverige – antal och förekomst. SOF, Halmstad.

RRK 2024. Ottosson et al. Opublicerat 2024 med kommentarer från RRK Stockholm opublicerat 2024. Regionala raritetskommitten för fåglar i Stockholms län

SLU Artdatabanken. 2020. Rödlistade arter i Sverige 2020. SLU, Uppsala

Wirdheim, A. & Green, M. 2023. Sveriges fåglar 2022. – BirdLife Sverige – Sveriges Ornitologiska Förening, Halmstad.

Svensson. S. Et al., 1999. Svensk fågelatlas. Vår Fågelvärld, supplement nr 31.

Digitala källor

Artdatabanken 2024 Artfakta. Fakta om arter. https://artfakta.se/artbestamning/ (Hämtad: 2024-11-14)

ASF 2007:845. Artskyddsförordning

Artportalen 2024. Artportalen, rapportsystem för arter. http://www.artportalen.se (Hämtad: 2024-11-14)

BirdLife 2012. SOF-Sveriges ornitologiska förening. Häckningskriterier. http://birdlife.se/atlasinventering/hackningskriterier/

SFS 2022:928 Svensk författningssamling

Svensk Fågeltaxering. Uttag 1998-2023. http://www.fageltaxering.lu.se.

Sveriges Riksdag 2022a. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/miljobalk-1998808_sfs-1998-808/#K8 (Hämtad 2023-10-19).

Sveriges Riksdag 2022b. Hänsynsreglerna. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/miljobalk-1998808_sfs-1998-808/#K2 (Hämtad 2023-10-19).)

Bilaga 1. Icke naturvårdsrelevanta arter

I samband med inventeringen noterades en stor mängd mer vanligt förekommande fågelarter. Dessa arter redovisas i Tabell 3. Arter knutna till sjön Trehörningen har inte tagits med i tabellen.

Den störning som de planerade verksamheterna kommer att innebära för dessa fågelarter bedöms sakna betydelse för upprätthållandet av dessa arters tillfredsställande populationsnivåer. Störningen på dessa arter bedöms därför som tillåtlig.

Tabell 1. Tabellen redovisar övriga fågelarter påträffade i området i samband med inventeringen, samt uppskattat antal par. Flera arter är noterade som förbiflygande och saknar arten lämpliga häckningsmiljöer i inventeringsområdet redovisas arten inte i tabellen.

Svenskt namn	Aktivitet	Bedömd häckstatus enligt svensk fågelatlas	Uppskattat antal par	Datum
Bergfink	Spel/sång	Ej häckning	-	4/4
Blåmes	Permanent revir	Trolig häckning	12	12/3, 19/3, 25/3, 4/4, 16/4, 1/5, 7/5, 22/5
Bofink	Permanent revir	Trolig häckning	8	19/3, 25/3, 4/4, 16/4, 1/5, 7/5, 22/5
Domherre	Obs I häcktid	Möjlig häckning	5	12/3, 19/3, 25/3, 4/4
Gransångare	Permanent revir	Trolig häckning	2	4/4, 16/4, 1/5, 7/5, 22/5
Gråhäger	Förbiflygande	Ej häckning	2	4/4, 16/4, 22/5
Gråsiska	Förbiflygande	Ej häckning	-	16/4
Grönsiska	Permanent revir	Trolig häckning	7	19/3, 25/3, 4/4, 16/4, 1/5, 7/5, 22/5
Gärdsmyg	Permanent revir	Trolig häckning	4	12/3, 19/3, 25/3, 4/4, 16/4, 1/5, 7/5, 22/5
Kaja	Förbiflygande	Ej häckning	-	12/3, 19/3, 25/3
Knipa	Födosökande	Möjlig häckning	-	19/3, 25/3, 4/4, 16/4, 7/5, 22/5

Svenskt namn	Aktivitet	Bedömd häckstatus enligt svensk fågelatlas	Uppskattat antal par	Datum
Koltrast	Permanent revir	Trolig häckning	9	12/3, 19/3, 25/3, 4/4, 16/4, 1/5, 7/5, 22/5
Korp	Förbiflygande	Ej häckning	-	12/3, 19/3, 4/4, 7/5, 22/5
Kungsfågel	Permanent revir	Trolig häckning	2	4/4, 1/5, 22/5
Ladusvala	Födosökande	Ej häckning	-	7/5, 22/5, Artportalen 2024
Lövsångare	Permanent revir	Trolig häckning	3	16/4, 1/5, 7/5, 22/5
Morkulla	Rastande	Ej häckning	1	7/5
Nötskrika	Permanent revir	Trolig häckning	3	12/3, 19/3, 25/3, 4/4, 16/4, 1/5, 7/5, 22/5
Nötväcka	Permanent revir	Trolig häckning	4	12/3, 19/3, 25/3, 4/4, 16/4, 1/5, 7/5, 22/5
Ormvråk	Förbiflygande	Ej häckning	-	1/5
Ringduva	Permanent revir	Trolig häckning	6	12/3, 19/3, 25/3, 4/4, 16/4, 1/5, 7/5, 22/5
Rödhake	Permanent revir	Trolig häckning	4	19/3, 25/3, 4/4, 16/4, 1/5, 7/5, 22/5
Skata	Permanent revir	Trolig häckning	9	12/3, 19/3, 25/3, 4/4, 16/4, 1/5, 7/5, 22/5
Skogssnäppa	Förbiflygande	Ej häckning	-	16/4
Sparvhök	Upprörd, varnande	Trolig häckning	1	4/4, 16/4, 1/5
Steglits	Permanent revir	Trolig häckning	3	12/3, 19/3, 25/3, 4/4, 16/4, 1/5, 22/5,
Stenknäck	Permanent revir	Trolig häckning	4	12/3, 19/3, 25/3, 4/4, 16/4, 1/5, 22/5,
Större hackspett	Permanent revir	Trolig häckning	4	12/3, 19/3, 25/3, 4/4, 16/4, 1/5, 7/5, 22/5

Svenskt namn	Aktivitet	Bedömd häckstatus enligt svensk fågelatlas	Uppskattat antal par	Datum
Svarthätta	Permanent revir	Trolig häckning	5	1/5, 7/5, 22/5
Svartmes	Spel, sång	Möjlig häckning	1	4/4
Sånglärka	Lockläte	Möjlig häckning	1	12/3, 19/3, 25/3, 4/4
Sädesärla	Obs I häcktid	Trolig häckning	2	16/4, 1/5, 22/5
Sävsångare	Spel/sång	Möjlig häckning	1	22/2
Talgoxe	Permanent revir	Trolig häckning	9	12/3, 19/3, 25/3, 4/4, 16/4, 1/5, 7/5, 22/5
Taltrast	Permanent revir	Möjlig häckning	4	24/4, 22/5
Trädgårdssångare	Spel, sång	Möjlig häckning	2	22/5
Trädkrypare	Spel, sång	Möjlig häckning	3	19/3, 25/5
Trädpiplärka	Spel/sång	Möjlig häckning	1	1/5
Törnsångare	Spel, sång	Möjlig häckning	1	22/5
Ängspiplärka	Förbiflygande	Ej häckning	-	16/4

Bilaga 2. Lagstiftning för fåglar

Under nedanstående rubriker redogörs för den lagstiftning som direkt, eller indirekt har bärighet på fåglar.

Miljöbalken

Bestämmelserna i miljöbalken syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. En sådan utveckling bygger på insikten att naturen har ett skyddsvärde och att människans rätt att förändra och bruka naturen är förenad med ett ansvar för att förvalta naturen väl (Sveriges riksdag 2022a).

Miljöbalkens hänsynsparagraf

Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd är skyldig att skaffa sådan kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens art och omfattning för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller olägenhet (Sveriges riksdag 2022b).

Artskyddsförordningen

Regelverket kring artskydd regleras i Sverige genom artskyddsförordningen. Detta är en nationell lagstiftning som införlivar EU:s art- och habitatdirektiv, samt fågeldirektiv i svensk lagstiftning. Alla svenska fåglar är fridlysta enligt 4 §. Artskyddsförordningen är att se som en precisering av miljöbalkens hänsynsparagraf.

Artskyddsförordningen 4 § från och med oktober 2022

Det är förbjudet att:

1. avsiktligt fånga eller döda vilda fåglar
2. avsiktligt förstöra eller skada vilda fåglars bon eller ägg eller bortföra sådana fåglars bon
3. samla in vilda fåglars ägg, även om de är tomma
4. avsiktligt störa vilda fåglar, särskilt under deras häcknings- och uppfödningsperiod, om inte störningen saknar betydelse för att:
   a) bibehålla populationen av fågelarten på en tillfredställande nivå, särskilt utifrån ekologiska, vetenskapliga och kulturella behov, eller
   b) återupprätta populationen till denna nivå

Förbuden gäller inte jakt efter fåglar. I fråga om sådan jakt finns bestämmelser med motsvarande innebörd i jaktlagen (1987:259) och jaktförordningen (1987:905).

Naturvårdsverket anser att befintlig praxis gällande begreppet ”störning” innefattar försämringar eller förstörelse av fåglars fortplantningsområden (Naturvårdsverket 2022). I lagens mening bör således (enligt Naturvårdsverket) en sådan påverkan, som exempelvis ny bebyggelse utgör, tolkas in i förbudet mot störning i de fall störningen riskerar att förhindra att artens populationsnivå fortsatt kan bibehållas på en tillfredställande nivå.

Ekologigruppen bedömer att fågelarter som i denna rapport klassificeras som naturvårdsrelevanta oftast utgör sådana arter där hänsyn behöver tas för att bibehålla populationen av fågelarten på en tillfredställande nivå. Naturvårdsrelevanta arter omfattar följande kategorier:

- rödlistade arter (eller arter som nyligen varit rödlistade)
- arter markerade med B i artskyddsförordningen
- arter som uppvisar en negativ trend
- arter som har en liten lokal, regional eller nationell population

Förbud mot att döda fåglar och att förstöra ägg och bon

Enligt Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt döda alla vilt förekommande fågelarter samt att förstöra deras ägg och bon.

Förbud mot populationspåverkande störning

Enligt artskyddsförordningen att det är förbjudet att avsiktligt störa vilda fåglar om inte störningen saknar betydelse för att upprätthålla populationen av arten på en tillfredställande nivå eller att återupprätta populationen till en tillfredställande nivå. Om en sådan negativ påverkan kan förutses, kan i många fall verksamma skyddsåtgärder genomföras så att kontinuerlig ekologisk funktion upprätthålls och populationen därmed inte riskerar att minska. De åtgärder som kan vara aktuella är olika former av preventiva eller förbättrande åtgärder som är avsedda att begränsa eller helt motverka de negativa effekterna av en verksamhet eller åtgärd. Exempelvis kan en sådan åtgärd bestå av att skapa nya livsmiljöer eller höja kvaliteten på, eller i anslutning till, det aktuella utredningsområdet.

Bilaga 3. Process vid artskyddsutredningar

Ekologigruppens bedömning av de krav som ställs på processen för artskyddutredningar är att den behöver innehålla nedanstående moment:

Säkerställa ett noggrant underlagsmaterial

Krav på ett heltäckande kunskapsunderlag har höjts i och med de senaste domarna vilket nästan alltid ställer krav på att inventering av fåglar ska genomföras. Domar år 2021 indikerar att 10-12 inventeringstillfällen kan behövas genomföras i artrik skog i Syd- och Mellansverige under tidig vår till försommar. I vissa fall kan dock en inventering med färre besök ge tillräckligt hög kvalitet även om det medför en större osäkerhet.

Inrikta arbetet på att undvika dispens

För de flesta projekt som påverkar fåglar är det inte möjligt att få dispens eftersom projektet måste vara av ”allt överskuggande allmänintresse” för att dispens ska kunna medges. Detta innebär att man måste planera projektet/planen så att dispenskraven inte utlöses.

Bedöm påverkan på skyddade arter

För skyddade arter (bland annat fåglar) ska en påverkansbedömning göras. Bedömningen måste gälla både byggtid och driftstid. Det är förbjudet att döda, skada eller störa skyddade arter.

Genomför skyddsåtgärder

Skyddsåtgärder krävs för att inte avsiktligt döda fågelindivider eller förstöra deras ägg eller bon. Det innebär exempelvis att avverkningar inte får genomföras under fåglarnas häckningstid. Åtgärder krävs vidare om ingrepp i en fågelarts livsmiljö medför en sådan störning att tillfredsställande population av en fågelart inte kan upprätthållas. Detta gäller i huvudsak för sällsynta arter eller arter som har minskande populationer.

Skyddsåtgärder ska generellt vara på plats och fungerande innan projektets genomförande.

Samråd med länsstyrelsen

Enligt Miljöbalken bör ett 12:6 samråd med länsstyrelsen hållas i de fall verksamheten riskerar att ett förbud enligt artskyddsförordningen utlöses. Vid planprocesser kan synpunkter istället erhållas i samband med samråd i planprocessen. Verksamhetsutövaren är alltid ansvarig för att artskyddsförordningen följs.